

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Горюнова Євгенія Олександрівна

Трансформація кримської ідентичності в умовах російської окупації півострова (2014–2021 рр.)

УДК 323.1:316.3(477):327.2(470+571)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-5.4>

Горюнова Євгенія Олександрівна
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та історії
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського,
вул. Дж. Маккейна, 33, Київ, Україна

Російська окупація Кримського півострову суттєво вплинула на процеси самоідентифікації кримчан. Багатоскладова кримська ідентичність почала формуватися в незалежній Україні під впливом багатьох чинників: істотного російського політичного та економічного впливу, повернення на історичну Батьківщину кримських татар, слабкої політики центральної української влади на півострові. Відповідно, Росія перервала процес соціальної ідентифікації кримчан та швидко почала створювати нову кримську ідентичність, центральне місце в якій займає російська спільнота. У межах цієї статті ми з'ясуємо деякі аспекти змін кримської ідентичності після російської окупації півострову. Методологічною основою дослідження є соціальний конструктивізм, який розглядає ідентичність як певне уявлення індивіда про спільноту, з якою він себе пов'язує.

Зазначено, що до російської анексії ключову роль у формуванні кримської ідентичності відіграють етнічний (три основні етнічні спільноти – росіяни, українці та кримські татари) та конфесійний (православна та мусульманська спільноти) чинники. Усі три спільноти були зв'язані російською мовою, яка домінувала у сферах спілкування на півострові. Процес формування громадянської ідентифікації («громадянин України») в Криму напряму залежав від політики центральних та місцевих еліт та мав серйозні коливання. Натомість суттєву роль відіграло регіональне самовизначення («я – кримчанин»). Однак напередодні окупації з'являється тенденція щодо зростання громадянської ідентичності і водночас зменшення регіональної.

Після російської окупації процес громадянської ідентифікації гальмується, бо частина кримчан не відчувають себе «громадянами Росії», натомість активізуються процеси регіональної самоідентифікації (особливо серед кримських татар та української молоді). Відповідно, регіональна ідентифікація кримчан вступає в конфлікт із громадянською як по лінії належності до російської держави, так і через конфлікти з росіянами, яких частина кримчан сприймає як «чужих».

Водночас через російську політику частина кримських українців поступово відмовляється від власної етнічної, мовної та конфесійної ідентичності, замінюючи її російською або змішаною (російсько-українською). Це призводить до розмивання української ідентичності задля реалізації російської концепції «єдиного народу».

Ключові слова: кримська ідентичність, Росія, окупація, росіяни, українці, кримські татари.

Вступ. У сучасному світі проблема ідентичності стає дедалі актуальнішою, особливо для транзитних суспільств, які переживають процеси соціально-економічної та політичної трансформації. Найскладнішими є процеси самоідентифікації в поліетнічних та поліконфесійних регіонах, яким є Крим, де напередодні російської окупації формується багатоскладова соціальна спільнота, в межах якої перетинаються етнічні, мовні та конфесійні елементи. Однак цей процес було перервано в 2014 р., процеси самоідентифікації переходять в іншу площину, що призводить до зміни структури кримської ідентичності. Розуміння цих нових тенденцій може стати важливим чинником майбутньої деокупації півострову.

Мета та завдання. Мета статті – проаналізувати структурні зміни в ідентичності кримчан після російської окупації півострова.

Методи дослідження. Основою дослідження є соціологічний конструктивізм, який дає змогу розглядати ідентичність і як самовизначення інди-

віда в його належності до певної групи, і як його уявлення про цю спільноту. На думку Ф. Фукуями, «ідентичність виростає з розмежування між внутрішнім «я» і зовнішнім світом суспільних правил і норм, який не визнає належним чином цінності внутрішнього «я» [10, р. 15]. Згідно з теорією соціальної ідентичності Г. Теджфела [12, р. 279–281], ідентичність людини є продуктом не тільки особистого визначення, але й залежить від соціальної групи, членом якої він є. Тому в різних ситуаціях людина може надавати перевагу особистісній ідентичності або соціальній.

Основними джерелами нашого дослідження є соціологічні опитування, що проводилися на Кримському півострові до та після окупації, хоча ступінь релевантності останніх викликає сумнів. Відповідно, ми можемо окреслити лише певні тенденції в процесі самоідентифікації кримчан в умовах окупації.

Результати. Після розпаду СРСР ідентичність кримчан зазнала суттєвих трансформацій.

Це пов'язано з поступовою руйнацією радянської ідентичності, формуванням на півострові української громадянської ідентичності та появою нової складової частини у вигляді етнічної кримсько-татарської, а також зростанням ролі релігійного чинника самоідентифікації. Однак цей процес був перервано російською окупацією півострову.

Згідно з дослідженням 2008 р., на півострові більшість населення Криму (94%) становили три етнічні групи: росіяни, до якої себе зараховували 60,1% кримчан, українці (24,9%) та кримські татари (9,1%) [1, с. 3].

Усі три спільноти досить вільно володіли російською мовою, яка домінувала в усіх сферах: 86,5% кримчан у побуті та на роботі користувалися нею. Окрім росіян, російську мову рідною вважали майже 77% українців, що, безумовно, впливало на їхнє самовизначення [1, с. 5].

Дослідження, що проводили російські вчені в Криму в 2012–2013 рр. серед міського населення Криму, продемонструвало стійкі білінгвальні тенденції: 64% росіян володіли українською мовою, а 11% вважали її другою рідною. Серед кримських татар панувала інша тенденція: майже всі вони зазначали, що володіють кримськотатарською та російською мовою, але тільки 37,8% зазначили, що добре знають українську [7, с. 102].

Самовизначення в межах культурної традиції також було на користь російської, до якої зараховувало себе 55,5% мешканців Криму (69,9% росіян та 43,5% українців). До української культурної традиції себе зараховувало 8,6% респондентів, до кримськотатарської – 8,3%. Ще 14,6% вважали себе послідовниками радянської культурної традиції [1, с. 5].

Релігійне самовизначення також тісно пов'язане з національно-етнічним: більшість віруючих українців (76,6%) і росіян (76,5%) ідентифікували себе з православною церквою, більшість кримських татар (86,6%) називали себе мусульманами [1, с. 6].

Кореляція між мовною та релігійною ідентичністю кримчан демонструвала, що 97% мусульман вважали рідною кримськотатарську мову, а 19,9% вірян Української православної церкви Київського патріархату (нині Православна церква України) називали рідною українську мову. Російська культурна традиція переважала в усіх конфесіях, крім ісламської [1, с. 7].

Таким чином, найбільш консолідованою до окупації виглядали російська та кримськотатарська ідентичності, які включали не тільки етнічний, але й інші аспекти. Українська ідентичність більшою мірою була представлена етнічним складником.

Ще більш складним був процес громадянської самоідентифікації кримчан, який залежав від політичної кон'юнктури. Так, у 2006 р. більшість мешканців Криму сприймала Україну як Батьківщину

(74%), а вже за два роки (2008 р.) таких залишилось тільки 40,1%. У 2007 р. патріотами України вважали себе 66,7% кримчан, а в 2008 р. – тільки 28,6% [1, с. 8]. Відповідно, до окупації в Криму не було чіткої прив'язки до громадянства, що зумовило легкий перехід до громадянства РФ багатьох кримчан.

Нехтування громадянством призводило до панування в певні часи ідей щодо відокремлення Криму від України та приєднання до Росії – у 2008 р. таку позицію підтримували 63,8% кримчан [1, с. 9]. Але після зміни влади в 2010 р. кількість прихильників приєднання до Росії становить тільки 37%, а 45,2% респондентів підтримають українську юрисдикцію над півостровом [8].

Таким чином, на відміну від етнічної, громадянська ідентичність кримчан була досить слабкою та змінювалася під впливом багатьох чинників, що і полегшило росіянам процес окупації півострова.

Водночас у Криму була досить сильно розвинута регіональна ідентичність, хоча вона поступово втрачала свої позиції під впливом посилення української державності: якщо в 2006 р. насамперед кримчанами себе вважали 46% мешканців півострова, то в 2011 р. таких було вже 36,1%. У 2011 р. громадянами України себе в першу чергу вважали вже 38,3% кримчан проти 26,8% в 2006 р. [3, с. 273].

Російська окупація суттєво вплинула на самоідентифікацію кримчан, особливо зачепивши українську ідентичність. Так, російський перепис 2014 р. демонструє суттєве скорочення українців на півострові (за відсутності масової міграції з Криму) з 24,9% у 2008 р. до 16% [2]. Результати дослідження російського фонду «Открытое мнение» у 2016 р. демонструють подальше скорочення кількості українців – до 12% [6].

Опитування Центру східноєвропейських та міжнародних досліджень (ZOiS) свідчить про подальше зменшення української самоідентифікації – до 7,8% (тобто в 3 рази менше порівняно з доокупаційним періодом). Водночас 8% кримчан відзначають подвійну ідентифікацію – росіяни-українці [11, р. 10].

Кількість росіян відповідає реальній картині: у 2014 р. росіянами себе вважають 65,2% кримчан, у 2016 р. – вже 68,3%, 2017 р. – 67,8% [2; 6; 11]. Тобто за роки окупації (порівняно з 2008 р.) кількість росіян збільшилась на 7-8%, що корелюється з міграційними потоками.

Ситуація з ідентичністю кримських татар також більш-менш реальна: у 2008 р. до цього етносу себе зараховували 9,1%, в 2014 р. – 12,6%, в 2016 р. – 12%, в 2017 р. – 11,7% [1; 2; 6; 11]. Хоча складно повірити, що за кілька років кількість кримськотатарського населення майже не змінилася.

Одночасно результати європейського дослідження свідчать, що 8% кримчан зазначають

власну подвійну російсько-українську ідентифікацію [11]. Це може свідчити про те, що в доокупаційних дослідженнях кримські українці чітко артикулювали свій етнічний статус, але з приходом Росії частина з них (враховуючи власну російськомовну та культурну самоідентифікацію) почала вважати себе представниками змішаної групи. З іншого боку, така різниця може означати, що в умовах окупації, відверто ворожої політики щодо України з боку Росії, а також тиску на українську спільноту (українських шкіл, храмів УПЦ КП та ЗМІ, переслідування людей із проукраїнською позицією) кримські українці вирішили приховатися за подвійною ідентичністю.

В умовах окупації змінюється й мовна ідентичність кримчан: за російськими даними, у 2014 р. російську мову вважають рідною 81,3% кримчан, кримськотатарську – 9,3%, що майже збігається з даними 2008 р. Але кількість тих, хто визнає українську мову рідною, скорочується до 3,5% [2]. Дослідження ЗОіS 2017 р. демонструє аналогічну картину: російську мову називають рідною 79,7% кримчан, українську – 2,7%, кримськотатарську – 8,7% [11, р. 11].

Окупація впливає на конфесійну самоідентифікацію кримчан. За даними ЗОіS, більшість зараховує себе до православної церкви (Українська православна церква, підпорядкована Московському патріархату) – 62,4% кримчан. У 2008 р. прихильників цієї Церкви було 49,8%. Водночас вірянами ПЦУ (раніше УПЦ КП) вважають себе тільки 4,6% респондентів (у 2008 р. таких було 11%). Кількість мусульман не зменшується – в 2017 р. до цієї релігійної спільноти себе зараховують 16% кримчан (у 2008 р. – 15,4%) [1; 11]. Відповідно, через утиски ПЦУ в Криму ми бачимо скорочення вірян цієї парафії.

Таким чином, окупація суттєво вплинула саме на українську ідентичність. Українці почали відмовлятися від рідної мови, церкви, змінювати етнічний статус.

За часи окупації змінюється й громадянська ідентичність: частина кримчан переходить із категорії «громадяни України» до категорії «громадяни Росії», що можна пояснити багатьма чинниками. По-перше, українська громадянська ідентичність у Криму була досить слабкою: до зміни громадянства в 2008 р. були готові 48% кримчан, з яких 80% хотіли б отримати громадянство Росії [1, с. 8]. По-друге, Росія фактично нав'язувала власне громадянство, надавши короткий термін на оформлення документів на відмову. Але це загрожувало багатьма проблемами для кримчан: від реєстрації за місцем проживання до медичної допомоги та пенсійного забезпечення. Тому більшість кримчан отримує російське громадянство, користуючись прагматичними засадами. Однак далеко не всі відчувають належність до російського громадянства.

Згідно з опитуванням 2016 р., громадянами Росії вважали себе тільки 43% кримчан. У той же час регіональна ідентичність («кримчани») превалює у 35% респондентів [6]. Європейські дослідники у 2017 р. зазначають ще одну важливу тенденцію: «після подій 2013-2016 рр.» 39,6% кримчан стали більше відчувати власну регіональну ідентичність. І найвищим показником регіональної самоідентифікації є серед кримських татар (38,7%) [11].

Російські дослідження 2016–2018 рр. фіксують проблеми з ідентифікацією кримчан із Росією, що особливо характерно для кримських татар та молоді. Так, третина кримських татар не сприйняла «возз'єднання» і або продовжує вважати себе громадянами України (16%), або зазначає, що «кримським татарам буде краще у випадку повернення до України» (17%). Відповідно, «громадянами Росії» себе вважають тільки 16% кримських татар [4].

На думку російських експертів, більшість кримських татар відмовляється від вибору громадянської ідентичності, акцентуючи на етнічній складовій частині (81%), регіональній ідентичності (58% – мешканці Криму) або релігійній (51% – мусульмани) [4].

З іншого боку, після окупації в Криму зростає протиставлення громадянської та регіональної ідентичності: кримчани досить негативно ставляться до росіян. Це зумовлено і туристичним статусом регіону, і конкуренцією з росіянами за роботу. Один з учасників фокус-групи так пояснює своє ставлення до «материкових»: «Вони (*туристи* – курсів мій) їдуть із таким розумінням, що наш Крим, взяли, купили, і ми маємо на них працювати, треба все кинути та робити, як роблять вони. Просто вимагають. Ми – робоча сила. Раби. Вони всі росіяни, а ми – кримчани» [4].

Для кримських татар до протиставлення до «материкових росіян» додається протистояння по лінії громадянської ідентифікації: частина з них продовжує сприймати себе громадянами України, які були вимушені прийняти російське громадянство.

«Кримські татари живуть сьогодні в ситуації подвійної лояльності. Тобто формальної лояльності російській державі (оформлення громадянства та інших документів, підкорення законодавству тощо). Але залишається політична лояльність українській державі, яка продовжується за умови збереження громадських зв'язків з Україною», – зазначає під час фокус-групи кримськотатарський громадський діяч [4].

Кримськотатарська жінка говорить, що наявність паспорта не робить із неї громадянку Росії: «Можна паспорт дати, аде чи стану я від цього почуватись громадянкою іншої держави? Не стану. Для цього потрібні інші механізми» [4].

Але не тільки кримські татари не сприймають Росію – багато кримської молоді ностальгує за

Україною та не приховує цього. «Молодь говорить про ностальгію за Україною – навіть не за країною, а за українською державою. Всім вона подобалась», – розповідає етнічний росіян під час фокус-групи [4].

За матеріалами дослідження, серед кримської молоді 2017–18 рр. також зазначається незначне домінування громадянської ідентичності – 48% проти 40,3% прихильників регіональної. При цьому кількість тих, хто ідентифікує себе з «громадянином РФ» або «кримчанином», протягом двох років зростає майже однаково – на 4-5% [5].

В етнічному розрізі громадянами РФ вважають себе тільки 19% молодих українців та 17% кримських татар. Водночас регіональна ідентичність найбільше виражена у кримських татар (54%) та українців (46%), а також 34% росіян Криму [9, с. 102].

Російські дослідники вважають, що така картина свідчить про «співпричетність кримської молоді до російської та української спільноти» та збереження «хвостів» української ідентичності» [4]. На нашу думку, в Криму відбуваються більш складні процеси: молоді, яка народилася та зростала в Україні, важко змінити свою ідентичність, яка конфліктує з новою системою правил та норм. Не бажаючи зараховувати себе до Росії (в умовах вимушеної лояльності), вони вибирають регіональний вимір ідентифікації.

Висновки. Формування ідентичності в умовах глобалізації та в часи транзиту є вельми складним процесом. Особливі труднощі виникають у поліетнічних та поліконфесійних спільнотах, якою є кримська. Усе це разом із безпосереднім та опосередкованим впливом Росії гальмувало процес формування української громадянської ідентичності на півострові. Відповідно, кримська ідентичність мала складну структуру, в якій домінувала російська ідентичність (більшість росіян, панування російської мови та Православної церкви Московського патріархату). Українська ідентичність базувалась на етнічному та частково громадянському складнику, але загалом знаходилась під впливом російської мови та культури. Кримськотатарська ідентичність виглядала більш консолідованою з поєднанням етнічного, релігійного та мовного складників. Слабку громадянську ідентичність кримчани компенсували регіональною, тим самим іноді проставляючи себе державі.

Після російської окупації півострова в самоідентифікації кримчан відбуваються серйозні зміни. Внаслідок цілеспрямованої російської політики із залякування та переслідування кримчан з яскраво вираженою проукраїнською позицією починається процес «розмиття» та поступового зникнення української ідентичності: стрімко знижується її етнічний та мовний вимір. Відмова в реєстрації УПЦ КП скорочує кількість храмів і вірян.

Кримські татари зберігають власну етнічну, релігійну, культурну та мовну ідентифікацію. Водночас процес громадянської ідентифікації для них залишається складним та викликає розкол: певна частина не визнає себе громадянами Росії.

Відповідно, несприйняття Росії та вимушене отримання російського паспорта як інструмента для легалізації себе в російському правовому полі підвищує регіональну самоідентифікацію кримських татар та молоді півострова. З іншого боку, соціально-економічна конкуренція та нахабна поведінка росіян («материкових») викликають дедалі більше незадоволення серед кримчан, що призводить до конфронтації регіональної ідентичності кримчан російській громадянській. Погіршення соціально-економічної ситуації в Росії буде загострювати ці протиріччя. Регіональна ідентифікація кримської молоді буде запорукою цього протистояння та може відіграти важливу роль у процесі майбутньої деокупації півострова.

ЛІТЕРАТУРА:

1. АР Крим: люди, проблеми, перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2008. № 10.
2. Итоги переписи населения в Крымском федеральном округе. 2014. URL: http://crimea.old.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/crimea/resources/1f72198049859f4b9205f22d12c3261e/pub-04-01.pdf
3. Князева Е. Самоидентификации населения южноукраинского региона: «неукротимость примордиального». *Социальные идентичности в динамике институционального и самоорганизационного*. Одесса: ВМВ, 2013. С. 267–284.
4. Мукомель В., Хайкин С. Крымские татары после «Крымской весны»: трансформация идентичностей. *Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены*. 2016. № 3. С. 51–68.
5. Нелина Л., Ирхин А. Историческая память в структуре государственно-гражданской идентичности студенчества Крыма и Севастополя. *Межнациональное и межрелигиозное согласие в студенческой среде Крыма и Севастополя: мониторинг и анализ уровня развития*. Севастополь, 2019. С. 35–53.
6. Проект «Открытое мнение Крым – 2016». Краткий аналитический отчет по материалам исследования. URL: <https://openopinion.ru/krim>
7. Старченко Р.А. Особенности речевого поведения и региональная идентичность населения Крыма. *Вестник РУДН*. 2014. № 4. С. 100–113.
8. Филатов А.С. Русский Крым: внешние угрозы и внутренние вызовы. *Крымское эхо*. URL: <https://c-eho.info/index.%20php/?name=News&op=article&sid=7280%20%/>.
9. Ярмач О.В., Нелина Л.П., Ярмач В.Е. Информационно-коммуникативные риски сетевизации политических отношений. *Вестник Института социологии*. 2019. Том 10. № 3. С. 96–112.
10. Fukuyama F. *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. NY: Picador USA, 240 p.
11. Sasse, Gwendolyn. *Terra incognita – The public mood in Crimea*, ZOIS Report 3/2017, 20 p.

12. Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In J.T. Jost & J. Sidanius (Eds.), *Political psychology*: Psychology Press, pp. 276–293.

REFERENCES:

1. Ukrainian Center for economic and political research named after Olexander Razumkov (2008) AR Krym: ljudy, problemy, perspektyvy [Autonomous Republic of Crimea: people, problems, prospects]. *Nacionaljna bezpeka i oborona* [National Security & Defence], no. 10.
2. Federal'naya sluzhba gosudarstvennoy statistiki (2015) Itogi perepisi naseleniya v Krymskom federal'nom okruge [The results of the census in the Crimean Federal District]. Retrieved from: http://crimea.old.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/crimea/resources/1f72198049859f4b9205f22d12c3261e/pub-04-01.pdf (accessed 21.09.2021)
3. Knyazeva E. (2013) Samoidentifikatsii naseleniya yuzhnoukrainskogo regiona: «neukrotimost' primordial'nogo» [Self-identification of the population of the southern Ukrainian region: "indomitability of the primordial"]. *Social'nye identichnosti v dinamike institucional'nogo i samoorganizacionnogo* [Social identities in the dynamics of institutional and self-organizational]. Odessa: BMB, pp. 267–284.
4. Mukomel V., Haykin S. (2016) Krymskie tatarjy posle «Krymskoy vesny»: transformatsiya identichnostey [Crimean Tatars after the "Crimean Spring": the transformation of identities]. *Monitoring obschestvennogo mneniya: Ekonomicheskie i sotsialnye peremeny* [Public opinion monitoring: Economic and social change], no. 3, pp. 51–68.
5. Nelina L., Irhin A. (2019) Istoricheskaya pamyat' v strukture gosudarstvenno-grazhdanskoy identichnosti studenchestva Kryma i Sevastopolya [Historical memory in the structure of state and civil identity of stu-

dents of Crimea and Sevastopol]. *Mezhnacional'noe i mezhreligioznoe soglasie v studencheskoj srede Kryma i Sevastopolya: monitoring i analiz urovnya razvitiya* [Interethnic and interreligious consent in the student environment of Crimea and Sevastopol: monitoring and analysis of the level of development]. Sevastopol': SGU, pp. 35–53.

6. Proekt «Otkrytoe mnenie Krym – 2016» (2016) Kratkiy analiticheskiy otchet po materialam issledovaniya [Brief analytical report on research materials]. Retrieved from: <https://openopinion.ru/krim> (accessed 19.09.2021)
7. Starchenko R.A. (2014) Osobennosti rechevogo povedeniya i regional'naya identichnost' naseleniya Kryma [Features of speech behavior and regional identity of the population of Crimea]. *Vestnik RUDN* [Journal of RUDN], no. 4, pp. 100–113.
8. Filatov A.S. (2010) Russkiy Krym: vneshnie ugrozy i vnutrennie vyzovy [Russian Crimea: external threats and internal challenges]. *Krymskoe echo* [Crimean echo]. Retrieved from: <https://c-eho.info/index.%20php/?name=News&op=article&sid=7280%20/> (accessed 22.09.2021)
9. Yarmak O.V., Nelina L.P., Yarmak V.E. (2019) Informatsionno-kommunikativnye riski setevizatsii politicheskikh otnosheniy [Information and communication risks of networkization of political relations]. *Vestnik Instituta sociologii* [Journal of the Institute of Sociology], vol. 10, no. 3, pp. 96–112.
10. Fukuyama F. (2018) Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment. NY, Picador USA, 240 p.
11. Sasse, Gwendolyn (2017) Terra incognita – The public mood in Crimea, ZOIS Report 3/2017. 20 p.
12. Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004) The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In J.T. Jost & J. Sidanius (Eds.), *Political psychology*: Psychology Press, pp. 276–293.

Transformation of the Crimean identity in the conditions of the Russian occupation of the peninsula (2014-2021)

Horiunova Yevheniia Oleksandrivna

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of Philosophy
and History
V. I. Vernadsky Taurida National University
John McCain str., 33, Kyiv, Ukraine

The problem of self-identification in the modern world is becoming increasingly important under the influence of globalization, political and social transit, nation-building, and a growing understanding of one's own "I". These processes have the most complex nature in polyethnic multi-religious societies, where a multi-faceted identity is formed.

In this article, we explore some aspects of the changes in Crimean identity following the Russian occupation of the peninsula.

The methodological basis of the study is social constructivism, which considers identity as a certain idea of the individual about the community with which he connects.

The process of forming a new (post-Soviet) Crimean identity in Ukraine was interrupted by the Russian occupation of the peninsula. This has led to significant changes in the self-identification of Crimeans.

First, some Crimean people do not feel like "citizens of Russia", instead the processes of regional self-identification are intensifying (especially among Crimean Tatars and Ukrainian youth). Accordingly, the regional identity of the Crimean people comes into conflict with the civil one both in terms of belonging to the Russian state and through conflicts with the Russians, whom some Crimean people perceive as "foreigners".

Second, due to Russian policy on the peninsula, some Crimean Ukrainians are gradually abandoning their own ethnic, linguistic, and religious identity, replacing it with Russian or mixed (Russian-Ukrainian). This leads to the erosion of Ukrainian identity in order to implement the Russian concept of a "single people". Instead, the Crimean Tatar identity is becoming more consolidated under the influence of Russian repression, although there is also a split in the Crimean Tatar community.

Key words: Crimean identity, identification, Russia, occupation, Russians, Ukrainians, Crimean Tatars.